सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या अधिपत्याखालील
रुग्णालयासाठी, आरोग्य संस्थांसाठी यंत्रसामुग्री,
साधनसामुग्री व सुटे भाग भांडार खरेदी करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन परिपत्रक क्र. एचएसपी-१०९२/१०८६/सीआर-८/९२/आ.१,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक:- १२ मे, १९९२.

सार्वजनिक आरोग्य विभागामार्फत दरवर्षी मोठ्या प्रमाणावर भांडार/सामुग्री यांची खरेदी करण्यात येत असते. ही खरेदी आरोग्य सेवा संचालनालया-पासून ते शल्य चिकित्सक, जिल्हा आरोग्य अधिकारी या दर्जाच्या अधिकाऱ्यांपर्यंत विविध स्तरावर केली जाते. अशा खरेदीसाठी शासनाने विहित कार्यपद्धती निश्चित केली आहे. परंतु खरेदी करणारे अधिकारी या पद्धतीचा स्वीकार अभावानेच करतात असे शासनाच्या नजरेस वारंवार आले आहे. अशा खरेदी व्यवहारामुळे होणाऱ्या गैरप्रकाराची/निष्काळजीपणाची अनेक प्रकरणे दरवर्षी लेखा तपासणी अहवाला-द्वारे महालेखापालांकडून निरनिराळ्या कार्यालयांच्या दृष्टोत्पत्तीस आणली जातात. त्यापैकी काही गंभीर प्रकरणे लोकलेखा समितीपर्यंतही चर्चेस जातात. विहित कार्यपद्धतीचा अवलंब न केल्यामुळेच असे गैरव्यवहार घडतात व शिवाय शासनाच्या हिताचे रक्षण न केल्यामुळे विनाकारण शासनास अधिक खर्चाचा भुर्दंड पडतो.

२. या पार्श्वभूमीवर सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व अधिकाऱ्यांचे उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाने हल्लीच प्रसिध्द केलेल्या शासन निर्णय क्र. भांखस-१०८८/(२५१२)/उद्योग-६, दिनांक २ जानेवारी १९९२ मधील आदेशांकडे या संदर्भात प्रकर्षाने लक्ष वेधण्यात येत आहे. या शासन निर्णयातील आदेशांचे तंतोतंत पालन करण्याची जबाबदारी सर्व खरेदी व्यवहार करणाऱ्या अधिकाऱ्यांची आहे. यामध्ये हयगय झाल्यास अथवा या कार्यपद्धती विषयी काही गैरव्यवहार झाल्यास संबंधितांना त्याबाबत व्यक्तीश: जबाबदार धरण्यात येईल याची कृपया संबंधितांनी नोंद घ्यावी.

३. वर उल्लेखिलेल्या शासन निर्णयातील काही महत्वाच्या तरतुदींकडे सर्व संबंधितांचे लक्ष वेधण्याच्या दृष्टीने या तरतुदी पुन्हा संदर्भासाठी खाली दिल्या जातात:-

१) शासन निर्णय, उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग यांच्या दि. २-१-१९९२ मध्ये उद्धृत केलेली दोन लिफाफे पध्दती विभागातील सर्व खरेदी प्रकरणात बंधनकारक राहील.

२] प्रत्येक कार्यालयाने वस्तू खरेदीसंबंधी एक खरेदी समिती स्थापन करावयाची आहे. आवश्यक तेथे या समितीवर भांडार खरेदी समितीच्या अधिकाऱ्याची सभासद म्हणून नेमणूक करण्यात यावी.

३] निविदा काढण्यापासून माल स्वीकारण्यापर्यंत घ्यावयाच्या दक्षतेसंबंधी सविस्तर सूचना "मॅन्युअल ऑफ ऑफीस प्रोसिजर फॉर परचेस ऑफ स्टोअर्स बाय दि गव्हर्नमेंट डिपार्टमेन्टस्" या उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागामार्फत प्रसिध्द झालेल्या पुस्तकात दिलेल्या आहेत. या सर्व सूचनांचे [illegible] तंतोतंत पालन झाले पाहिजे.

४] यंत्रसामुग्री/भांडार खरेदी करतांना ते व्यापाऱ्याकडून खरेदी न करता थेट उत्पादकाकडूनच खरेदी करण्याचे शासनाचे धोरण आहे. आरोग्य संस्थांना लागणाऱ्या वस्तूंचे उत्पादक कोण आहेत याबाबतची माहिती [illegible] तयार ठेवणे व संबंधित उत्पादकांना वृत्तपत्रात निविदा प्रसिध्द झाल्याची [illegible] त्याची खबर देणे ही जबाबदारी खरेदी करणाऱ्या अधिकाऱ्यांची आहे. [illegible] विभागाला लागणाऱ्या वस्तू अन्य संस्थाही वापरत असतात. उदा. [illegible] रुग्णालयात लागणारी यंत्रसामुग्री/भांडार हे रेल्वे, भाभा अणुशक्ती [illegible] मुंबई महानगरपालिका, कामगार विमा योजना यांच्या रुग्णालयासाठी [illegible] लागत असल्याने अशा यंत्रसामुग्रीची व भांडाराची खरेदी संबंधित संस्थांमार्फत [illegible] केली जाते. त्या संस्थांकडूनही उत्पादकांची माहिती खरेदी अधिकाऱ्याला मिळू शकते. सर्व संबंधितांकडून निविदा आल्यानंतर त्यांचा विचार केला [illegible] अशा प्रकारे खरेदी झाल्यास शासनाला दर्जेदार माल रास्त भावाने मिळू शकतो.

५] निविदा प्रसिध्द झाल्यानंतर पुरवठादारांना निविदाकारांसाठी [illegible] कमीतकमी तीन आठवड्यांचा कालावधी देणे आवश्यक आहे. तसेच [illegible] निविदेला कमी प्रतिसाद मिळाल्यास निविदा यांकशीला दोन वेळा मुदतवाढ [illegible] देता येते.

६] निविदा उघडतांना त्याबाबतची पूर्वसूचना निविदाकारांना [illegible] व ठराविक ठिकाणी अशी निविदा हजर असलेल्या निविदाकारांसमोर उघडाव्या असे बंधन असले तरीही निविदाकारांना पूर्वसूचना न देता अथवा निविदाकारांसमोर निविदा न उघडण्याचे प्रकार झाल्याचे दिसून येते. असे प्रकार टाळले जावेत.

६(अ] आलेल्या निविदांची योग्य तपासणी तसेच निविदांसोबत आलेले मालाचे/वस्तूंचे नमुने स्पेसिफिकेशन्सनुसार आहेत किंवा नाहीत त्याप्रमाणे मालाचा दर्जा व किंमत यांची तुलनात्मक तपासणी करुन योग्य शिफारशी करण्यासाठी

तज्ञांची समिती नियुक्त करण्यात यावी. या समितीवर ज्येष्ठ अधिकारी असावेत परंतु ते सर्व आरोग्य संचालनालयातीलच असावेत असे बंधन नाही. त्याचप्रमाणे ऑर्डरप्रमाणे माल पाठविण्यापूर्वी तो उत्पादकाकडे असतानाच पाहिला जाणे आवश्यक आहे. यासाठी मालाचा दर्जा उत्पादकाने योग्य राखला आहे व योग्य दर्जाचाच माल तो पाठविणार आहे याची खात्री करून घेण्यासाठी योग्य तपासणी यंत्रणा असावी.

७] एका विशिष्ट वस्तूंची एकूण वार्षिक खरेदी रु. २०,०००/- किंवा त्यापेक्षा अधिक असेल अशावेळी राजपत्रात निविदा चौकशी प्रसिध्द करून निविदा मागविणे बंधनकारक आहे. तथापि क्वचित प्रसंगी जाहिरात न देता खरेदी केल्याची उदाहरणे आढळून आली आहेत. त्याचप्रमाणे जेथे जाहिराती दिल्या आहेत त्या विशेष खप नसलेल्या वृत्तपत्रात दिल्या गेल्याचेही दिसून आले आहे. म्हणूनच अशा जाहिराती ज्या वर्तमानपत्राचा खप जास्त प्रमाणात आहे अशाच वर्तमानपत्रात प्रसिध्दीसाठी देण्यात याव्यात.

८] एका वेळी रु.५००/- पेक्षा कमी किंमतीची खरेदी करावयाची असल्यास अशी खरेदी मान्यताप्राप्त सहकारी भांडारातून करण्यात यावी.

४. वर उल्लेखिलेल्या गोष्टी या उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाच्या शासन निर्णयातील महत्वाच्या बाबी असल्याने संबंधिताचे त्याकडे लक्ष वेधण्याच्या दृष्टीने त्यांचा उल्लेख मुद्दाम केला आहे. परंतु संदर्भाधीन शासन निर्णयातील सर्व आवश्यक तरतुदींचे पालन करणे संबंधितांवर बंधनकारक आहे याची सर्वांनी कृपया नोंद घ्यावी. उपरोक्त सर्व बाबींची पूर्तता केल्याशिवाय कोणत्याही खरेदीचा प्रस्ताव संबंधित समितीपुढे विचारार्थ ठेवला जाणार नाही याची दक्षता संबंधितांनी घेणे जरुरीचे आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

[एच. ए. डी. सावियन],
प्रधान सचिव.

प्रति:-
संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई.
अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा [कु.क.,मा.बा.सं. व शालेय आरोग्य], पुणे
महालेखापाल [लेखा व अनुज्ञेयता], महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.
महालेखापाल [लेखा परीक्षा], महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर.
सर्व सहसंचालक/उपसंचालक/सहाय्यक संचालक, आरोग्य सेवा.
सर्व [illegible] आरोग्य सेवा.

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
सर्व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक.
सर्व वैद्यकीय अधिक्षक, कुटीर रुग्णालये/ग्रामीण रुग्णालये/स्त्री रुग्णालये/
मानसिक आरोग्य संस्था.
सर्व वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे.
सर्व अधिकारी, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व मंत्रालयीन विभाग.
आरोग्य-८ [निवडनस्ती]